

Erkin Özalp

1968 yılında İstanbul'da doğdu. Boğaziçi Üniversitesi Endüstri Mühendisliği bölümünden mezun olduktan sonra Marmara Üniversitesi'nde İktisat Teorisi dalında yüksek lisans eğitimi aldı. 1991-2007 yıllarında Dünya Armağan ve Nadir Koraltan imzalarını da kullanarak Marksist teori dergisi *Gelenek*'te yazdı. 2009-2010 yıllarında yayın yapan haberveriyorum.net sitesinin ve 2014-2015 yıllarında yayın yapan Eşitlikçi Forum sitesinin moderatörlerinden ve katkıcılarından biri oldu. 2014-2018 yıllarında *İleri Haber* sitesinde köşe yazıları yazdı. *Teorisyeniniz Devrimciydi: 21. Yüzyılda Marksizm ve Sosyalizm* adlı kitabının ilk baskısı 2012 yılında, *Gençlerle Baş Başa: Yapay Zekâ* adlı kitabının ilk baskısı 2020 yılında Yordam Kitap tarafından yayımlandı. Ayrıca çok sayıda derleme esere katkıda bulundu. Karl Marx'ın *Kapital* adlı eserinin üç cildinin Almancadan yapılan ve ilk baskıları Yordam Kitap tarafından 2011-2015 yıllarında yayımlanan çevirisinin editörleri ve çevirmenleri arasında yer aldı.

Diğer çevirileri:

- Karl Marx-Friedrich Engels, *Komünist Parti Manifestosu* (2017, İleri Kitaplığı. İlk baskısı: 1998, Gelenek Yayınları)
- Karl Marx, *Fransa'da Sınıf Mücadeleleri 1848-1850* (2016, Yordam Kitap. İlk baskısı: 2009, Yazılama Yayınevi)
- Karl Marx, *Louis Bonaparte'in 18 Brumaire'i* (2016, Yordam Kitap. İlk baskısı: 2009, Yazılama Yayınevi)
- Karl Marx, *Fransa'da İç Savaş* (2016, Yordam Kitap)
- Karl Marx, *Fransız Üçlemesi* (2016, Yordam Kitap)
- Karl Marx-Friedrich Engels, *Gotha ve Erfurt Programları Üzerine* (2017, Yordam Kitap)
- Friedrich Engels, *Ütopyadan Bilime Sosyalizmin Gelişimi* (2018, Yordam Kitap)
- Friedrich Engels, *Ailenin, Özel Mülkiyetin ve Devletin Kökeni* (2019, Yordam Kitap)
- Karl Marx, *Ücret, Fiyat ve Kâr* (2019, Yordam Kitap)
- Friedrich Engels, *Konut Sorunu* (2020, Yordam Kitap)
- Friedrich Engels, *Tarihte Zorun Rolü* (2020, Yordam Kitap)
- Friedrich Engels, *Almanya'da Devrim ve Karşıdevrim* (2022, Yordam Kitap)

DEVİRİM NASIL YAPILIR? Dünyada Strateji Arayışları

Erkin Özalp

Yordam Kitap: 447 • Devrim Nasıl Yapılır? • Erkin Özalp
ISBN 978-605-172-641-0 • *Kapak ve İç Tasarım*: Savaş Çekiç
Sayfa Düzeni: Gönül Göner • *Birinci Basım*: Ekim 2023
© Erkin Özalp, 2023; © Yordam Kitap, 2023

Yordam Kitap Basın ve Yayın Tic. Ltd. Şti. (Sertifika No: 44790)
Çatalçeşme Sokağı Gendaş Han No: 19 Kat: 3 34110 Cağaloğlu - İstanbul
Tel: 0212 528 19 10 • W: www.yordamkitap.com • E: info@yordamkitap.com
www.facebook.com/YordamKitap • www.twitter.com/YordamKitap
www.instagram.com/yordamkitap

Baskı: Özkaracan Matbaacılık Ciltçilik San. ve Tic LTD ŞTİ (Sertifika No: 45469)
15 Temmuz Mah. Gülbahar Cad No : 62c
Güneşli Bağcılar / İstanbul
Tel: 0212 630 82 38

DEVİRİM NASIL YAPILIR?
Dünyada Strateji Arayışları

İÇİNDEKİLER

SUNUŞ	9
1. UNIDAD POPULAR'DAN GÜNÜMÜZE	
ŞİLİ'DE DEVRİM MÜCADELELERİ	19
Neoliberal dönüşümler ve bazı sonuçları	29
Demokrasiye dönüş ve sonrası	35
2. SİLAHLI MÜCADELE: PERU VE NEPAL ÖRNEKLERİ	42
Peru'da Aydınlık Yol'un yükselişi ve düşüşü	43
Nepal'deki Halk Savaşı ve sonuçları	50
3. VENEZÜELLA'NIN BOLİVARCI DEVRİMİ	59
4. BOLİVYA'DAKİ HALK AYAKLANMALARI VE SONUÇLARI	74
5. "AŞAĞIDAN YUKARIYA" MÜCADELELER	88
Zapatistalar ve değişen hedefleri	88
Brezilya'daki toprak mücadeleleri	93
Bookchin'in somut devrim stratejisi	98
<i>Barcelona en Comú</i>	102
Rojava deneyimi	109
6. SYRIZA'NIN YÜKSELİŞİ VE BOYUN EĞİŞİ	114
7. RADİKAL DEMOKRASI VE POPÜLİZM	135
Podemos'un ortaya çıkışı ve hızlı dönüşümleri	138
Jean-Luc Mélenchon ve Boyun Eğmeyen Fransa (LFI)	151
Popülizm ve halkçılık	157
8. "İHMAL EDİLEBİLİR" OLMANIN ÖTESİNE GEÇME ÖRNEKLERİ	164
Graz'ın "konuşmak yerine yardım eden" komünistleri	166
Belçika Emek Partisi: Maoizmden "Sosyalizm 2.0"a	172
Bernie Sanders ve Amerika'nın Demokratik Sosyalistleri (DSA)	177

9. GENEL TARTIŞMA	184
Örgütlü bir halk hareketinin vazgeçilmezliđi	184
Kadroların vazgeçilmezliđi	195
İktidara yaklaşırken... ..	200
İktidara geldikten sonra... ..	203
Geçmişin deneyimlerini aşabilmek için... ..	208
NOTLAR	214
DİZİN	234

SUNUŞ

Küçük azınlıkların büyük çoğunluklara hükmetmesine son vererek, insanların kendileriyle ilgili her tür kararı özgürce kendilerinin almasını sağlamak mümkün mü?

Pek çok kimseye göre, ne yazık ki ya da neyse ki mümkün değil. Ne de olsa, bu hedefe ulaşmak için, iktisadi, toplumsal ve siyasal ilişkilerde köklü dönüşümler gerçekleştirmek, yani devrim yapmak gerekir. Ve devrim yapmanın zorluğu bir yana, bugüne kadarki devrimlerin hiçbiri, insanların kendileriyle ilgili her tür kararı özgürce kendilerinin almasını sağlayamadı. Bu doğrultuda atılan adımlar, elde edilen kazanımlar kalıcılaştırılmadı. Bundan sonraki girişimlerin daha başarılı olmasının herhangi bir güvenesi bulunmuyor...

“Ne yazık ki”, diye düşünenlere, “dünya devrimi olmadan, yani insanlığın çoğunluğunun kurtuluşu sağlanmadan, tek tek ülkelerde elde edilebilecek olan kazanımlar ister istemez sınırlı kalacaktır; dahası, emperyalizmin egemen olduğu bir dünyada bu kazanımların yitilmesi tehlikesi ortadan kaldırılamayacaktır” diye cevap verilebilir elbette. Ama bu genel teorik doğrunun pratikteki anlamı ne? Ne zaman gerçekleşeceğini bilemediğimiz dünya devrimine kadar, insanların beslenme, giyinme, barınma, eğitim ve sağlık hizmetlerinden yararlanma, tatil yapma gibi temel gereksinimlerini gidermeyi hedefleyen, ama kendileriyle ilgili kararları özgürce kendilerinin almasını sağlayamayacak olan devrimlerle mi yetinmeliyiz?

Marksizmin kurucularından biri olan Friedrich Engels 1895 yılında şöyle yazmıştı:

“Baskınların, bilinçsiz yığınların başındaki bilinçli azınlıkların gerçekleştirdiği devrimlerin dönemi kapandı. Toplumsal örgütlenmenin eksiksiz bir dönüşümü söz konusu olduğunda, yığınların da buna doğrudan doğruya katılması; neyin hedeflendiğini, neyi canla başla savunacaklarını öncesinde kavramış olmaları zorunludur. Bunu bize son elli yılın tarihi öğretti.”¹

Son 128 yılın tarihinin bunu bize yeniden ve yeniden öğrettiğini düşünüyorum. Yığınların toplumsal dönüşüm süreçlerine doğrudan doğruya katılması, yani pasif destekçiliğin ya da kabullenmenin ötesine geçmeleri sağlanamadığında, “bilinçli azınlıklar”, toplumsal dönüşüm süreçlerini ilerletme olanağından yoksun kalıyor ve elde edilen kazanımları (örneğin siyasal iktidarı) koruma kaygısı başka her şeyin önüne geçebiliyor.

Kimileri, çözümü, insanların yerel düzeyde kendi kendilerini yönetmeye başlamasında görüyor. Yerel doğrudan demokrasi uygulamalarının yaygınlaştırılması yoluyla tüm toplumsal ilişkilerin dönüştürülebileceğini savunuyorlar. Ama, toplumsal kaynakların çok büyük bir bölümünün çok küçük bir azınlığa ait olduğu bir ülkede, bu kaynakların hangi amaçlar doğrultusunda kullanılacağına o azınlık karar verecektir. Dahası, çoğunluğu oluşturan bireyler de, yaşamlarını sürdürebilmek ya da yaşam standartlarını koruyabilmek için, azınlığın çıkarlarına hizmet eden kararların alınmasını desteklemek ya da kabullenmek zorunda kalabilir. Toplumsal kaynakları çoğunluğun denetimi altına sokan bir iktisadi dönüşüm gerçekleştirilmeden, insanların kendileriyle ilgili her tür kararı özgürce almaları hiç kolay olamayacaktır. Yerel öz-yönetimi ulusal ölçüğe taşıyabilmek için, bugünkü mülkiyet ilişkilerini değiştirebilecek güce ulaşmak gerekir. Siyasal iktidarın ele geçirilmesi bu nedenle kritik önem taşır. Bu yapı(a)madığında, yerel öz-yönetim yoluyla elde edilebilecek olan kazanımların sınırlı kalması, kitlelerin karar alma süreçlerine katılma isteklerinin giderek zayıflamasına yol açabilir. Ne de olsa, insanlar, katılımı, kendinde bir amaç olarak görmez.

Kimileri de, siyasal iktidarı ele geçirebilmek için, radikal talepler ileri sürerken, devrim hedefini bir yana bırakmayı öneriyor. Oysa, siyasal iktidarın ele geçirilmesi (siyasal devrim), iktisadi ve toplumsal ilişkilerdeki köklü dönüşümlerin (toplumsal devrimin) yolunu açabileceği için (ve açabildiği kadarıyla) önem taşır. Toplumsal devrim için kullanılmayan bir siyasal iktidar, sayısız örneğin kanıtladığı gibi, hangi radikal taleplerle elde edilmiş olursa olsun, sermaye sahiplerinin çıkarlarına hizmet etmek zorunda kalabilir.

Bu kitapta, başını Sovyetler Birliği'nin çektiği sosyalist sistemin çöküşü sonrasındaki mücadele deneyimlerinden hareketle, günümüzde, kitlelerin kendi eserleri olan devrimlerin nasıl yapılabileceğini tartışacağım.

Kuşkusuz, her devrim, belirli yerel ve somut koşulların ürünüdür. Devrim mücadelesinin hangi hedeflerle ve yöntemlerle yürütülmesi gerektiği tartışması, yerel ve somut koşullardan bağımsız bir şekilde yürütülemez.

Bugüne kadarki deneyimler de, devrim mücadelesi yürütenlerin çok farklı hedefler ve yöntemler belirleyebileceğini gösteriyor:

- (1) Silahlı mücadele yürüterek mevcut iktidarın devrilmesi, devletin tümüyle ele geçirilmesi (tek partili bir rejimin kurulması) ve toplumsal devrim sürecinin başlatılması. (Örneğin Çin ve Küba devrimleri.)
- (2) Silahlı mücadele yürüterek mevcut iktidarın devrilmesi, iktidara gelmesi ve çok partili bir rejimde bu iktidarın toplumsal devrim sürecinin bir aracı olarak kullanılması. (Örneğin 1979 Nikaragua Devrimi.)
- (3) İşgalci güçlere karşı yürütülen ulusal kurtuluş mücadelesinin öncülüğünü üstlenerek başarıya ulaşılması, devletin tümüyle ele geçirilmesi ve toplumsal devrim sürecinin başlatılması. (Örneğin İkinci Dünya Savaşı'nın sonlarındaki Arnavutluk ve Vietnam devrimleri.)
- (4) Silahlı ya da silahsız olarak belirli bir bölgenin bağımsızlık kazanması için mücadele edilmesi ve bu başarıldığında toplumsal devrim

- sürecinin başlatılması. (Örneğin Eritre Halk Kurtuluş Cephesi'nin Etiyopya'ya karşı yürüttüğü ve başarıya ulaşan bağımsızlık mücadelesi.)
- (5) Sosyalist bir ülkenin müdahalesi/desteği sayesinde devletin tümüyle ele geçirilmesi ve toplumsal devrim sürecinin başlatılması. (Örneğin İkinci Dünya Savaşı'nın ardından Alman Demokratik Cumhuriyeti'nin [Doğu Almanya] kurulması.)
 - (6) Bir ordu darbesiyle devletin tümüyle ele geçirilmesi ve toplumsal devrim sürecinin başlatılması. (Örneğin Mısır'daki Hür Subaylar Hareketi'nin 1952 yılındaki darbesi.)
 - (7) Bir ordu darbesiyle mevcut iktidarın devrilmesi, devrimci partilere de iktidara gelme olanağını sunan çok partili bir rejimin kurulması. (Örneğin Portekiz'deki 1974 tarihli Karanfil Devrimi.)
 - (8) Mevcut iktidarın (silahlı ya da silahsız) bir halk (ya da işçi sınıfı) ayaklanmasıyla devrilmesi sayesinde devletin tümüyle ele geçirilmesi (tek partili bir rejimin kurulması) ve toplumsal devrim sürecinin başlatılması. (Örneğin Rusya'daki 1917 Ekim Devrimi.)
 - (9) Mevcut iktidarın (silahlı ya da silahsız) bir halk (ya da işçi sınıfı) ayaklanmasıyla devrilmesinin hemen ardından seçimler yoluyla iktidara gelmesi ve çok partili bir rejimde bu iktidarın toplumsal devrim sürecinin bir aracı olarak kullanılması. (Örneğin 2006 Nepal Devrimi.)
 - (10) Mevcut iktidarın (silahlı ya da silahsız) bir halk ayaklanmasıyla devrilmesi ve hemen ardından devletin tasfiye edilmesi; halkın kendi kendisini yönetmeye başlaması. (Anarşizmin henüz somut örneği bulunmayan hedefi.)
 - (11) Seçimler yoluyla iktidara gelmesi ve çok partili bir rejimde bu iktidarın toplumsal devrim sürecinin bir aracı olarak kullanılması. (Örneğin Şili'de Allende'nin 1970 yılında başkan seçilmesiyle başlayan süreç.)
 - (12) Seçimler yoluyla iktidara gelmesi, bu iktidarın devleti tümüyle ele geçirmek (tek partili bir rejim kurmak) için kullanılması. (Henüz eksiksiz bir örneği bulunmuyor.)

(13) İktidara gelme/devleti ele geçirme hedeflerinin reddedilmesi, devleti giderek önemsizleştirecek olan bir toplumsal devrim süreci için mücadele edilmesi. (Örneğin Meksika'daki Zapatistalar.)

EK: Devrim hedefinin bir yana bırakılması; seçimler yoluyla iktidarın alınması, halk yararına politikaların uygulanması ve demokrasinin derinleştirilmesi ("radikal demokrasi") için mücadele edilmesi. (Örneğin İspanya'daki Podemos.)

Bu liste, başka ayrıntıları ve olasılıkları hesaba katarak kolaylıkla genişletilebilir.

Ayrıca, hedefler ile ulaşılan sonuçlar farklılaşabilir. Örneğin, 2006 Nepal Devriminde çok önemli bir rol oynayan Maoistler, aslında silahlı mücadeleyle iktidarı devirip devleti tümüyle ele geçirmeyi hedeflemiş, ama buna güçleri yetmeyince muhalefetteki diğer güçlerle uzlaşarak çok partili bir rejimin parçası olmayı kabullenmişti.

Diğer yandan, yerel koşullardaki değişimler, hedeflerin ve yöntemlerin değiştirilmesine yol açabilir. Örneğin, diktatörlükle yönetilen ülkelerde silahlı mücadele yürüten devrimci örgütler, az çok kendilerinden bağımsız bir şekilde demokrasiye geçildiğinde, seçimler yoluyla iktidara gelme mücadelesi yürütmeye başlayabildi. Yeni bir diktatörlüğün kurulduğu ülkelerdeyse, devrimci örgütler silahlı mücadele başlatabildi.

Bazı mücadele yöntemleri, kitlelerin katılımına pek fazla olanak sağlamaz. Bir askeri darbeyle iktidarı ele geçirme hazırlıkları yapılırken, kitlelerin karar alma süreçlerine katılması neredeyse olanaksızdır. İlerici bir darbe, ancak dar bir grup tarafından planlanabilir. Böyle bir grup, başarıya ulaşırsa bile, ülkeyi yönetebilecek olan kadroları dışarıdan bulmak, mevcut güç odaklarının önemli bir bölümüyle uzlaşma yoluna gitmek, yani farklı çıkarlara sahip olan kesimlerle iktidarı paylaşmak zorunda kalacaktır. Dar grubun başlangıçtaki hedefi geniş kitleleri toplumsal dönüşümler için harekete geçirmek olsa bile, iktidarda kalmak için kurulması gereken ittifak ilişkileri bunun önünde bir engel oluşturacaktır. Dahası, iktidarda kalmak için yapılması gerekenler konusundaki

tercih farklılaşmaları, dar grubun iç bütünlüğünü de tehlikeye atacak, başlangıçtaki hedeften tümüyle vazgeçenlerin diğerlerini etkisizleştirmesini olası kılacaktır.

Bir halk ayaklanması sayesinde ya da seçim yoluyla iktidara gelen bir parti de, ülkeyi yönetebilecek olan yeterli sayıda kadrodan ve yeterince güçlü bir kitlesel hareketin desteğinden yoksun olması durumunda, benzer sorunlarla karşılaşacaktır.

Kuşkusuz, toplumsal devrimin önünü açmak için siyasal iktidarı alma mücadelesi yürütenlerin, amaçlarına, toplumsal devrimin tüm öznel ve nesnel koşullarının yeterince olgunlaştığı “ideal” bir anda ulaşma olasılıkları görece düşüktür. Dahası, iktidar mücadelesi yürütenlerin gerekleri ile iktidardayken toplumsal dönüşümlere öncülük etmenin gerekleri tam olarak örtüşmez.

Ama iktidarı ele geçirme mücadelesi ile toplumsal devrim hedefi arasındaki bağlar fazlaca zayıfladığında (ya da başından itibaren zayıf olduğunda), devrimci hedeflerin, daha iktidara bile gelmeden (iktidara gelebilmek için) ya da iktidardayken (iktidarda kalabilmek için) tümüyle terk edilmesi tehlikesi epeyce artar.

Bu tehlikeyi en aza indirmek için, birincisi, tarihsel mücadele deneyimlerinden çıkarılan derslerin taşıyıcılığını yapan ve kitlelere gerçek anlamıyla önderlik edebilen yeterli sayıda kadroya sahip olmaya, ikincisi, karar alma ve uygulama süreçlerine aktif olarak katılan kitlesel bir hareket yaratmaya ve onu güçlendirmeye çalışmak gerekir. Hem iktidar mücadelesi yürütürken, hem de iktidara geldikten sonra...

“Duvarın yıkılması” sonrasındaki mücadele deneyimlerinden hareketle tartışacağım üzere, bir tarafa kadroları temel alan yaklaşımı, bunun tam karşısındaki tarafa kitleleri temel alan yaklaşımı koymanın ve bu ikisinden birini diğerine tercih etmenin doğru olmadığını düşünüyorum. Kadroların yokluğunda kalıcı bir kitlesel hareketin yaratılamayacağı, karar alma ve uygulama süreçlerine aktif olarak katılan kitlesel bir hareketin yokluğundaysa kadroların devrimci hedeflere bağlılıklarının korunamayacağı kanısındayım.

Buraya kadar, Marksizmin kurucularından Friedrich Engels'ten bir alıntı yapmış olsam da, Marksizmden, sosyalizmden ve komünizmden söz etmedim. İki nedenle. Birincisi, tartışma konumuz, yalnızca Marksistleri ve Marksizmin kavramlarını kullananları değil, insanlığın kurtuluşunu isteyen herkesi ilgilendiriyor. İkincisi, “biz” Marksistler, Marksist olmayanların insanlığın kurtuluşu için yürütülen mücadelelere yaptıkları katkılardan ve onların deneyimlerinden de yararlanmak zorundayız.

Buna karşılık, Marksistlerin, insanlığın kurtuluşu için yürütülen mücadelelere hem teoride hem de pratikte çok önemli katkılarda bulunmuş olduğunu Marksist olmayanlar da kabul edecektir. Bugüne kadarki devrimci mücadele deneyimlerinin çoğunluğu Marksistlerin damgasını taşıyor. Bu deneyimleri Marksizmin kavramlarını kullanmadan ele almaya çalışmam, bana kalırsa, yalnızca gereksiz değil, aynı zamanda yanlış olur.

Marksizm hakkındaki genel değerlendirmelerimi *Teorisyeniniz Devrimciydi: 21. Yüzyılda Marksizm ve Sosyalizm* adlı kitabımda² paylaşmış olduğumdan, Marksizmin kendisi üzerinde özel olarak durmayacağım. Yalnızca, yeri geldikçe, Marksizmin bazı kavramlarını nasıl yorumlamak gerektiği konusundaki görüşlerimi yazacağım.

Kitabın ilk bölümü Şili'yle ilgili, çünkü bu ülkenin devrim mücadeleleri tarihi, dünyanın çok farklı ülkelerinde devrim mücadelesi yürütenlerin başvurduğu sayısız örnek yaratmış durumda. Bir Marksist olan Salvador Allende'nin 1970 yılında başkan seçilmesi ve 1973 yılında askerî bir darbeyle devrilmesi, “sosyalizme barışçıl geçiş” tartışmalarının en önemli örnek olayları arasında yer almayı sürdürüyor. 1975 yılından itibaren neoliberalizmin laboratuvarı haline getirilen Şili, 1988 yılında, faşist darbeci Pinochet'nin diktatörlüğünün sonunu getiren bir halkoylamasına sahne oldu. Darbe öncesinde Allende'yle birlikte görece ılımlı bir çizgi izleyen, darbe sonrasında silahlı mücadele başlatan Şili Komünist Partisi, demokrasiye geçiş sürecinde etkisizleşirken, darbe öncesinde radikal bir çizgi izleyen, darbe sonrasında bu konuda özeleştiri ya-

pan Sosyalist Parti, Hıristiyan Demokratlarla birlikte iktidara geldi ve neoliberal politikaları devam ettirdi. Şili Komünist Partisi, Sosyalist Parti'yle ittifak kurarak hükümete girme stratejisini benimsemişken, 2011 yılında başlayan kitlesel öğrenci eylemleri, yeni bir sol hareketin ortaya çıkmasını sağladı. 2019 yılında başlayan kitlesel protesto eylemleri yeni bir anayasanın hazırlanması için önce bir halkoylamasının düzenlenmesine, ardından da bir Kurucu Meclisin seçilmesine yol açtı. 2021 yılındaki başkanlık seçimlerinde Şili Komünist Partisi bu kez yeni sol hareketle ittifak kurdu ve bu hareketin lideri olan Gabriel Boric başkan seçildi.

Şili'nin ardından, Peru'daki ve Nepal'deki silahlı mücadele deneyimleri üzerinde duracağım. Bunlardan ilki sol açısından pek parlak sonuçlar doğurmazken, ikincisi, silahlı mücadele yürütenlerin süreç içinde ne tür dönüşümler geçirebildiğini gösterdi.

Venezüella'nın "Bolivarcı Devrim"i, sosyalist sistemin çöküşü sonrasında, dünyadaki devrim umutlarını yeniden canlandıran en önemli gelişmelerden biri olmuştur. Yakın geçmişte daha çok iktisadi sıkıntılılarıyla ve dışarıya verdiği göçle anılan Venezüella'daki devrimci süreç, elbette sayısız ders içeriyor. Bunlardan biri de, "21. yüzyıl sosyalizmi"ni yaratma girişiminde bulunanların, geçmişin sosyalizm deneyimlerine bakışlarıyla ilgili.

Adını Simón Bolívar'dan alan Bolivya'da, toplumsal hareketlerin bir aracı olarak kurulan bir parti, iki yıl arayla gerçekleşen ve iki ayrı devlet başkanını istifa etmek zorunda bırakan halk ayaklanmalarının ardından, seçimler yoluyla iktidara geldi. Bu partinin iktidardayken yaşadığı dönüşüm, devrim mücadelesi yürüten herkes için uyarıcı nitelikte.

Brezilya'daki topraksız köylülerin hareketi ve Meksika'daki Zapatistalar, "aşağıdan yukarıya" hareketlerin belli başlı örnekleri arasında yer alıyor. Zapatistalar, aynı zamanda, mücadelelerine uluslararası destek sağlamak için interneti ilk kullananlar arasında yer almıştı. Söz konusu hareketlerin elde ettikleri kazanımlar kadar, aşamadıkları sınırlar da önem taşıyor. Bu arada, "aşağıdan yukarıya" devrimlerin teorisyenlerinden biri olan Bookchin, farklı

ülkelerdeki çok sayıda ilerici yerel yönetimin yanı sıra, Suriye'deki Rojava deneyiminin esin kaynakları arasında yer aldı. Bunlar üzerinde de kısaca duracağım.

Yunanistan'daki Syriza (Radikal Sol Koalisyon) iktidarı, başlangıçta, en azından Avrupa ölçeğinde bir heyecan dalgası yaratmıştı. Uzun yıllar boyunca kendisinden çok daha güçlü olan ve çok daha fazla oy alan Yunanistan Komünist Partisi'ni (KKE) geride bırakarak 2015 yılında iktidara gelmeyi başaran Syriza, halkın desteğine rağmen, Avrupa Birliği'nin saldırgan politikaları karşısında direnemedi. Ama Syriza'nın teslim bayrağını açması, bu partiden kopan Sol Platform'un ya da KKE'nin güç kazanmasına yol açmadı. Dolayısıyla, Yunanistan'da yaşananlara biraz daha ayrıntılı bir şekilde bakmak gerekiyor.

Syriza'nın yarattığı dalgadan yararlanmaya çalışan partilerden biri, Ernesto Laclau ile Chantal Mouffe'un "popülizm" teorisini İspanya'da hayata geçirmeye çalışan solcu aydınların kurduğu Podemos'tu ("Yapabiliriz"). İnternet aracılığıyla örgütlenen, internet oylamalarıyla kararlar alan ve ön seçimler düzenleyen bu parti, gerçek bir katılımcılıktan hızla uzaklaşarak, seçim kazanmayı her şeyin başına koydu ve karar alma süreçlerini fazlasıyla merkezileştirdi. Podemos'un, kuruluşunu izleyen birkaç yıl içinde İspanya'nın en büyük partilerinden birine dönüşmeyi nasıl başardığı da, yükseliş ivmesini neden yitirdiği de, üzerinde durulmayı hak ediyor. Laclau ile Mouffe'un görüşlerinden de yararlanan Jean-Luc Mélenchon'un kurduğu Boyun Eğmeyen Fransa (LFI), ele alacağım bir başka popülist proje örneği. Bu arada, "popülizm" ile "halkçılık" arasında bir ayrım yapıp yapamayacağımızı da tartışacağım.

Uzun yıllar boyunca "ihmal edilebilir" olmanın ötesine geçemeyen sol partiler ve örgütler, bu durumlarına son vermeyi başarabilir mi? Geçmişte Sovyetler Birliği'ni "revizyonist" sayarak mahkûm eden Maoist bir parti olan Belçika Emek Partisi, sosyalist sistemin çöküşünden sonra, hem geçmişin sosyalizm deneyimlerine bakışını hem de asıl önemlisi mücadele tarzını değiştirerek, ülkesinin önemli siyasal partilerinden biri haline gelmeyi başardı.

Avusturya Komünist Partisi'nin Graz örgütü ise sonuç alıcı bir mücadele tarzı değişikliğini daha önce yerel düzeyde gerçekleştirmişti. Sosyalizme en uzak ülke sayılabilecek olan ABD'deki başkanlık ön seçimlerine katılan Bernie Sanders'ın ve onun seçim kampanyalarını destekleyen Amerika'nın Demokratik Sosyalistleri (DSA) adlı örgütün elde ettikleri başarılar üzerinde de duracağım.

Son olarak, Türkiye'deki devrim mücadelesinin gereklerini de göz önünde bulundurarak genel bir tartışma yürüteceğim. Bu arada, ele aldığım somut deneyimler hakkındaki bazı değerlendirmelerimi son bölümde paylaşacağım.

Her devrim, hatta yalnızca iktidara gelmesi, somut örneklerin yeniden ve yeniden gösterdiği gibi, herhangi bir şablona sığdırılmayacak kadar özel bir olaydır. Dolayısıyla, bir "devrim reçetesi" sunmaya kalkışmayacağım. Ama devrimlerin nasıl yapılabileceği tartışması tümüyle soyut bir düzlemde kaldığında (ya da bu tartışma hiç yapılmadığında), geçmişteki başarılardan ve başarısızlıklardan işe yarar dersler çıkarmak, geçmişteki hatalara yeniden düşmemek, geçmişteki zaafı yeniden sergilememek fazlasıyla zorlaşır. Özellikle de, devrim, çok özel bir anda çok özel bir öznenin gerçekleştireceği çok özel müdahalelerin ürünü olarak hayal edilir ve bunlarla ilgili tartışmalar tümüyle geleceğe ertelenirse... Bu nedenle, bu kitapta, devrimlerin nasıl yapılabileceğini "ana hatlarıyla" tartışırken, bu tartışmanın havada kalmaması için, somut önerilerde de bulunuyorum. Kuşkusuz, bu tür önerilerin gerçek yaşama ne ölçüde ve ne şekilde aktarılacağı, somut koşullara bağlıdır.

UNIDAD POPULAR'DAN GÜNÜMÜZE ŞİLİ'DE DEVRİM MÜCADELELERİ

Salvador Allende, 1970 yılında Halk Birliği'nin (*Unidad Popular*) adayı olarak başkan seçildiğinde, 40 yıllık tutarlı bir siyasal mücadele tarihine sahipti.

1933 yılında Şili Sosyalist Partisi'nin kurucuları arasında yer aldı. Sovyetler Birliği çizgisindeki Şili Komünist Partisi'nin dışında kalan sosyalist grupların ve aydınların bir araya gelmesiyle oluşturulan bu parti, farklı eğilimler barındırsa da, genel olarak, Marksizmin devrimci bir yorumunu benimsemişti.

Allende, Sosyalist Parti'nin içinde, Komünist Parti'yle ittifak kurulmasını savunan taraftaydı. 1937 yılında, merkez sol çizgideki bir düzen partisi olan Radikal Parti'yi de kapsayan Halk Cephesi'nin kurulmasında rol oynadı. 1938 yılındaki başkanlık seçimini bu cephenin desteklediği Radikal Parti üyesi Pedro Aguirre Cerda kazandı. 1939 yılında Cerda hükümetinin sağlık bakanı olan Allende, bazı sosyal reformların öncülüğünü yaparak halkın gözündeki saygınlığını artırdı.

İkinci Dünya Savaşı'nın ardından ABD'nin sosyalist ülkelere karşı açtığı Soğuk Savaş, antikomünizmin Şili'de de güç kazanmasına yardımcı oldu. Komünist Parti'nin yasaklanmasını ve üyelerinin siyasal haklardan yoksun bırakılmasını öngören bir yasa tasarısı 1948 yılında Sosyalist Parti'nin bölünmesine yol açtığında, Allende, bu tasarıya karşı çıkanların kurduğu Halkın Sosyalist Partisi'ne (*Partido Socialista Popular*) katıldı. Halkın Sosyalist